

## CEDAREA SUVERANITĂȚII ÎN CONTEXTUL PROCESELOR DE INTEGRARE: BENEFICII ȘI COSTURI

*Aurelian LAVRIC*

*Universitatea de Stat din Moldova*

Suveranitatea este dreptul exclusiv de a exercita autoritatea supremă politică și judiciară a unei națiuni, prin persoane alese în acest scop, pe un teritoriu. Tema beneficiilor și costurilor cedării suveranității în contextul proceselor de integrare este actuală pentru Republica Moldova, aflată în procesul integrării europene. Beneficiile ce rezultă din cedarea unei părți a suveranității, pe exemplul UE, sunt asigurarea mai eficientă a bunăstării și securității într-un cadru comun. Cei pentru care securitatea și bunăstarea sunt obiectivele supreme sunt în prezent cei mai fervenți promotori ai conceptului de Europă federală. Este reducerea suveranității un cost acceptabil în raport cu obținerea unor beneficii vizând asigurarea unei bunăstări mai ridicate și a unei securități mai trainice? Evoluția Europei postbelice arată că oamenii tind să accepte problemele economice și de securitate ca fiind suficient de importante, încât să justifice delegarea unei părți semnificative din suveranitate către un organism interstatal (sau suprastatal). Pe de altă parte, oamenii tind să accepte anumite costuri doar atunci când se simt în mod direct legați de ele, fie individual, fie prin intermediul comunității cu care se identifică; oamenii nu sunt dispuși să accepte costuri care provin din avantaje ori probleme care îi privesc doar pe alții.

*Cuvinte-cheie: suveranitate, integrare europeană, Republica Moldova, neoimperialism, fond suveran de avuție.*

### THE YIELDING OF THE SOVEREIGNTY IN THE CONTEXT OF THE INTEGRATION PROCESSES: BENEFITS AND COSTS

Sovereignty is the exclusive right to exercise supreme political and judicial authority of a nation, by the people chosen for this purpose, in a territory. The theme cost and benefits of yielding the sovereignty in the context of integration processes is topical for Moldova, which is in the process of European integration. Benefits arising from the yielding of a part of sovereignty, on the EU example, are the more welfare and the better safety in a common framework. Those for whom the safety and welfare are the supreme goals are now the most ardent promoters of the concept of a federal Europe. Is the sovereignty an acceptable cost compared to a benefit aimed at ensuring higher welfare and an enduring security? The evolution of post-war Europe shows that people tend receiving economic and security issues as important enough to justify the delegation of a significant part of their sovereignty to an interstate (or supranational) body. On the other hand, people tend to take a cost only when they feel directly related to it, either individually or by the community they identify with; people are not willing to accept costs from benefits or problems that concern only others.

*Keywords: sovereignty, European integration, Republic of Moldova, neoimperialism, sovereign fund of wealth.*

### Introducere

Europa de Est, din care face parte Republica Moldova, se află într-o perioadă de transformări radicale. Academicianul Sergiu Ion Chircă, membru al AȘM, menționa în una din ultimele sale cărți: „Desigur, soarta Basarabiei mai depinde și de poziția puterilor mari, cu atât mai mult cu cât actualmente Republica Moldova face parte dintr-un spațiu geopolitic (subl. A.L.) unde se confruntă interesele Rusiei neoimperiale cu interesele UE, SUA și NATO. Dacă până în 2003 Occidentul a fost mai mult indiferent față de R. Moldova, apoi odată cu aderarea României la NATO (2004) și UE (2007), Europa, SUA și NATO sunt mai active, mai ales după venirea la putere a Alianței pentru Integrare Europeană, în urma alegerilor din 29 iulie 2009” [2, p.21]. Republica Moldova este situată la granița între două spații geopolitice: al UE – NATO versus cel al Uniunii Eurasiatice – OASC [ОДКБ]), într-o regiune de hotar (sau periferie), pe care cele două complexe geopolitice și-o dispută. Conceptul „spațiu geopolitic” este unul cheie în cadrul Geopoliticii. Conform unei tălmăciri a cercetătorului din acest domeniu, Ilie Bădescu, Geopolitica „este știința relațiilor dintre organizarea etnică a spațiului («patriile») și organizările economice, politice, culturale, religioase (orice spațiu dispune de locuri sacre), imprimare în structuri și sisteme spațiale, teritoriale” [4].

Pornind de la statutul Republicii Moldova de membru al CSI, precum și pornind de la opțiunea declarată și asumată a autorităților RM privind integrarea europeană, putem afirma că în prezent are loc o tranziție a statului moldovenesc dintr-un spațiu geopolitic: „vecinătatea imediată” [3, p.155], spațiul post-sovietic controlat de Rusia, în altul: spațiul geopolitic al UE. Are loc deplasarea graniței geopolitice: de pe râul Prut ea

este mutată pe linia administrativă care separă Republica Moldova de Nistrenia (în funcție de evoluția situației din estul Ucrainei, este posibil ca granița geopolitică dintre UE și Rusia să devină frontiera ucraineanor-rusă, iar zona nistreană să devină o enclavă în interiorul spațiului geopolitic al UE).

Aflându-se în zona de graniță dintre două spații geopolitice, se poate afirma că Republica Moldova se află în fața unei dileme geopolitice: Vest (UE) – Est (Uniunea Eurasiatică). Unii intelectuali atenționează asupra riscului proiectării asupra unui spațiu geopolitic a unei imagini a binelui absolut, iar asupra altui spațiu geopolitic – a imaginii răului absolut: „Acum statul RM stă la o răscruce. Trebuie să ia decizii, trebuie să-și asume o direcție. E bine să facă asta. Însă modul în care privește într-o direcție sau alta mi se pare greșit. Oare chiar pe de o parte avem răul absolut, iar pe de altă parte binele absolut? Poate oare exista o astfel de dihotomie radicală? Oare chiar tot răul este în afara noastră? Răul e mereu celălalt? Și oare chiar salvarea trebuie să vină mereu din afara noastră? Dacă așa stau lucrurile, atunci noi ce rol politic mai avem? Dacă nu noi suntem sursa centrală a răului nostru politic, iar salvarea nu vine în primul rând din corpul nostru politic, atunci despre ce țară vorbim? Poate ar trebui să ne asumăm că noi suntem sursa centrală a binelui și răului politic, fără a ignora, firește, și rolul celor mai puternici” [5].

În pofida unei viziuni conciliante, promovate de unii cercetători, conform căreia statul moldovenesc trebuie să aibă legături instituționalizate de aceeași factură cu ambele spații geopolitice (atât cu UE, cât și cu Uniunea Vamală), acest lucru este dificil de realizat. Rezolvarea acestei dileme poate fi încercată în cadrul unei analize din perspectivă istorică: de unde am pornit, cum am evoluat, respectiv către ce tindem (cărui spațiu aparținem din punct de vedere istoric). O altă direcție de cercetare vizează evaluarea standardelor civilizaționale ale celor două spații geopolitice din proximitate, în vederea optării pentru cele care ni se potrivesc. De asemenea, nu în ultimul rând, o altă direcție de cercetare vizează evaluarea atât a oportunităților, cât și a riscurilor sau pericolelor care emană atât dintr-un spațiu geopolitic, cât și din celălalt. În cercetările geopolitice din prezent este dezvăluit contextul actual al evoluției spațiilor geopolitice cu care se mărginește și interacționează Republica Moldova, aflată într-o zonă pentru care se desfășoară o competiție între Federația Rusă și UE.

### Suveranitatea – abordări conceptuale și practice

Cu referire la evoluția spațiilor geopolitice la etapa contemporană, există mai multe valențe conceptuale ale dezvoltării statului moldovenesc în acest context regional și internațional. Un aspect teoretic de importanță cardinală pentru evoluția statului moldovenesc vizează examinarea suveranității poporului țării în contextul proceselor de integrare. „Dicționar[-ul] de geopolitică” tâlcuiește **suveranitatea** după cum urmează: „Independența deplină a unui **stat** în raport cu alte state în **politica externă** și deplina lui libertate în promovarea **politicii interne**. Statutul ONU stipulează respectul față de suveranitatea statelor, acesta fiind principiul fundamental al dreptului internațional. Sub aspect geopolitic, suveranitatea este privită frecvent ca o noțiune ideală și declarată, statele mici având deseori o suveranitate limitată sau chiar falsă. Un fenomen la care asistăm în ultimii ani este cel al concesiunii benevole a unei părți a suveranității în favoarea unei instituții supranaționale, Uniunea Europeană fiind un exemplu concludent în acest sens” [6, p.272-273].

Așadar, în contextul fenomenelor de evoluție a spațiilor geopolitice limitrofe statului moldovenesc, ne putem întreba: cum reușesc autoritățile Republicii Moldova să păstreze (dacă își propun acest scop) cât mai mult din suveranitatea țării, în contextul integrării într-un spațiu geopolitic? Sunt conștiente autoritățile de la Chișinău de necesitatea asumării și realizării dezideratului privind păstrarea suveranității? Sunt conștiente autoritățile moldovenești de pericolele care stau în fața statului din acest punct de vedere?

Conceptul *suveranitate* este strâns legat de conceptul *interese naționale*. „Dicționar[-ul] de geopolitică” definește interesele naționale astfel: „În relațiile internaționale orice **stat** urmărește anumite scopuri proprii, are interese naționale și doar unele dintre acestea sunt considerate ca fiind vitale – cele care vizează menținerea **integrității teritoriale, a suveranității** și stabilității statului. Interesul vital poate fi de natură economică (de exemplu, asigurarea resurselor energetice sau asigurarea piețelor de desfacere, în cazul unor țări hiperdependente de exporturi, precum Germania și Japonia) sau politică (de exemplu, împiedicarea expansiunii regimurilor comuniste în emisfera vestică era un interes vital al Washingtonului în perioada **Războiului Rece**)” [6, p.135]. Se poate afirma că interesele naționale vitale, pentru fiecare stat, se reduc în esență la două: asigurarea securității și asigurarea bunăstării. Acestea două sunt indisolubil legate, întrucât numai un stat care și-a asigurat bunăstarea – izvorâtă din dezvoltarea economică – este capabil să-și asigure securitatea (cheltuielile necesare pentru asigurarea capacităților militare), tot așa cum numai un stat care poate să-și asigure securitatea

se poate bucura, în condiții de pace și stabilitate, de o dezvoltare economică ce se concretizează prin asigurarea bunăstării cetățenilor țării (a celor mulți, nu a unui grup oligarhic). În vederea realizării acestor interese vitale, un stat poate opta pentru integrarea în organizațiile unui spațiu geopolitic, înscriindu-se în structurile sale economice, politice și – în cazul în care nu și-a asumat statutul de neutralitate – în structurile sale politico-militare (de securitate colectivă).

În acest context, se profilează următorul aspect: asigurarea bunăstării și securității, într-un spațiu geopolitic instituționalizat, poate solicita transferul de suveranitate către instituțiile comunitare. Acest lucru este evident în exemplul Uniunii Europene și NATO: în condițiile integrării unei formațiuni statale în organizațiile respective (una: politico-economică, alta: politico-militară) statele își asumă delegarea unei părți a propriei suveranități structurilor de conducere ale respectivelor organizații. Aceasta înseamnă că deciziile luate de Bruxelles – atât cele ale UE, cât și cele ale NATO – sunt obligatorii pentru statele membre. A devenit celebră o expresie a cercetătorului german Carl Schmitt: „Suveran este cel care decide asupra stării de excepție“. De fapt, chiar și statutul de stat membru al ONU presupune cedarea unei părți din suveranitate, căci în cazul adoptării unor decizii de către Consiliul de Securitate al organizației (de exemplu, privind aplicarea unor sancțiuni față de un stat), acea decizie este obligatorie pentru toate statele membre.

În principiu, suveranitatea este dreptul exclusiv de a exercita autoritatea supremă politică (legislativă, executivă) și judiciară a unei națiuni, prin persoanele alese (sau desemnate) în acest scop, pe un teritoriu. Cu referire la necesitatea delegării unei părți din suveranitate, de către statele care devin membre ale unor organizații ce reprezintă instituționalizarea unor spații geopolitice, în cercetările științifice este abordată și examinată întrebarea: merită să fie asigurate bunăstarea și securitatea prin reducerea suveranității statului? Este reducerea suveranității (sau renunțarea la ea, de exemplu, în cazul creării Statelor Unite al Europei) un cost acceptabil în raport cu obținerea unor beneficii vizând asigurarea unei bunăstări mai ridicate și a unei securități mai trainice? Evoluția Europei postbelice arată că oamenii tind să recepteze problemele economice și de securitate ca fiind suficient de importante, încât să justifice delegarea unei părți semnificative din suveranitate către un organism interstatal (sau suprastatal).

În orice caz, cei pentru care securitatea și bunăstarea sunt obiectivele (ca să nu spunem: valorile) supreme sunt în prezent cei mai fervenți promotori ai conceptului de Europă federală. Este clar că o Europă federală reprezintă expresia renunțării într-o măsură mai mare la suveranitate de către statele care devin subiecți ai federației. Însă, evenimente neașteptate – ca, de exemplu, crizele economice – îi fac brusc pe oameni să reflecteze mai profund și mai amplu asupra costurilor implicate de creșterea economică, siguranța locului de munca ori stabilitatea monetară într-un spațiu supranațional, care poate suferi din cauza problemelor într-un stat membru (a se vedea cazul Greciei, care a afectat întreaga UE la mai mulți indicatori). Evoluția constantă într-un spațiu comunitar supranațional poate fi brusc periclitată, iar cetățenii unui anumit stat tind să conștientizeze că a face politica unei entități străine poate să implice, pe lângă beneficii, și costuri nebănuite. Mai concret, în situații de criză, obligațiile unui stat derivate din apartenența la UE (sau NATO) îl determină să se confrunte cu probleme și riscuri generate de un anumit aliat și pe care întregul grup și le asumă, susținând un actor în dificultate. Tocmai de aceea atâta timp cât un stat ca Republica Moldova nu-și va rezolva problemele fundamentale – sărăcia, cauzată de corupția în sistemul administrativ și judecătoresc, de asemenea, insecuritatea având drept cauză conflictul nerezolvat privind zona nistreană – el nu poate conta pe acceptarea de către statele membre ale UE a aderării sale la comunitate, oricât s-ar declara despre intenția de a adera la structurile comunitare.

În cadrul UE tendințele de transferare a unei părți tot mai mari a suveranității către structurile de conducere comunitare pot conduce, după unele aprecieri, în viitorul mai mult sau mai puțin îndepărtat, la constituirea unei Europe federale. Iar în condițiile pierderii tot mai mari a suveranității de către popoarele statelor membre nu poate fi exclusă situația când unii dintre europeni vor ajunge să regrete că și-au delegat în mod permanent către instituțiile Uniunii dreptul de a decide asupra unor chestiuni fundamentale care vizează statul lor. Ei pot ajunge să se întrebe de ce trebuie să suporte riscurile și costurile unor inițiative care nu doar că nu-i vor privi în mod direct, dar nici măcar nu vor fi luate prin consultarea lor. Susținerea de către structurile comunitare a unor războaie precum cel din Irak (în Spania acest pas – susținerea intervenției militare – s-a soldat, printre altele, și cu schimbarea guvernului) poate conduce la schimbarea atitudinii unor europeni cu privire la susținerea ideii Europei federale. Oamenii tind să accepte anumite costuri doar atunci când se simt în mod direct legați de ele, fie individual, fie prin intermediul comunității cu care se identifică; oamenii nu sunt dispuși să accepte costuri care provin din avantaje ori probleme ce-i privesc doar pe alții.

Un posibil exemplu în această ordine de idei îl poate constitui Franța în relația sa cu NATO. În mai 1965 președintele Charles de Gaulle, după o vizită efectuată la Moscova, a anunțat că Franța se retrage din NATO. În februarie 1966 Franța și-a pierdut statutul de stat membru al Alianței, iar cartierul general al organizației a fost mutat de la Paris la Bruxelles. Președintele francez nu a dorit ca Franța să ia parte la un război între SUA (NATO) și URSS (Tratatul de la Varșovia), care nu implica interesele Franței în situația internațională tensionată din acea perioadă. Franța a rămas în structurile politice ale NATO, nu și în cele militare. Acțiunile Franței din perioada evocată pot fi un argument pentru factorii politici din Republica Moldova care în prezent promovează menținerea și întărirea (recunoașterea internațională a) statutului de neutralitate al țării, în condițiile unei tensionări a relațiilor între cei doi actori geopolitici: SUA și Federația Rusă.

### Neoimperialismul în raport cu imperialismul clasic

Un alt termen folosit în contextul cercetării temei beneficiilor și costurilor legate de reducerea suveranității în contextul proceselor de integrare este conceptul de *neoimperialism*, utilizat, printre alții, de cercătorul în domeniul Geopoliticii Ilie Bădescu ș.a. În studiul colectiv „Geopolitica noului imperialism” Bădescu susține că lumea va evolua spre câteva tipuri de neoimperialism, el evocând două: „*ideocratice și plutocratice*”. Autorul explică: „Noul imperialism decurge din tendința unor metropole de a obține controlul asupra marilor spații (atlantist, continentalist sau eurasiatic, central-european, pacific, mediteranean, cu nordul Africii cu tot, evident); din tendința spre hegemonie în cadrul unui «mare spațiu» (*Grossraum*, cu termenul lui Smith, ori *panidee*, cu termenul lui K.Haushofer); din jocul de interese al marilor corporații supranaționale și transnaționale etc. Supremația poate fi dobândită și prin tendința dominatoare a unor curente culturale și ideologice, tendință izvorâtă din năzuința de a dobândi controlul spațiului mental la scară globală. Exemplul cel mai cunoscut de imperiu ideologic a fost acela al *Imperiului Marxist* susținut de rețeaua Internaționalelor comuniste, care, finalmente, au reușit să preia controlul Imperiului Rus deviindu-l de la linia lui originară, adică înlocuind orientarea slavofiană și creștină din imperiul țărilor cu una anticreștină și internaționalist-antinațională [1, p.15]. În timp, imperialismul ideocratic izvorăște din suprematismul unei ideologii, care rostogolește pe scena lumii teribile ideocrații ce au propovăduit exterminarea de masă și de clasă în numele și la adăpostul unei ideologii, imperialismul plutocratic reprezintă „acele forme de imperialism derivate din puterea banilor, din care se hrănesc plutarhiile (oligarhii banilor și ai băncilor)” [1, p.15]. Comparând cele două tipuri de imperii – clasice și noi – autorul remarcă: „Imperialismul generic acoperă formele de exprimare a pretenției unei puteri de a comanda la scara lumii, ori a unui spațiu care aspiră, la rândul său, spre o poziție hegemonică în lume.

Noul imperialism, spre deosebire de imperialismele clasice cunoscute, nu mai derivă dintr-o dominație administrativ-militară, precum s-a precizat, ci poate să decurgă și din manifestarea altor forțe, formațiuni și protostructuri, precum ar fi cele derivate din puterea banilor, ori din puterea conferită de marile corporații, fixându-și rădăcinile, însă și în puterea discursivă a unei ideologii dominante, precum a fost doctrina bolșevică ori doctrina neoliberală a fundamentalismului pieței, care-i grupează pe cei ce-și întemeiază gândirea și afacerile pe *teoria piețelor eficiente* accentuând fundamentalismul pieței” [1, p.15]. Cu toate că diferă, cele două tipuri de neoimperialism au ceva în comun: „Cele două tipuri de *formațiuni neoimperialiste* dintre cele amintite, și anume – cea de *tip plutocratic* și cea de *tip ideocratic*, au o caracteristică comună: deficitul, spre absență, al sensibilității față de problemele și suferințele colectivităților omenești și lipsa oricărui devotament față de formele de afirmare identitară a popoarelor. *Neo-imperialismul plutocratic* se fondează pe *nulitatea sentimentelor sociale*, pe un deficit structural propriu relației bănești, a banului. [...]. Când tipul acesta de indiferență denumită ban (indiferența reciprocă este miezul relației bănești) devine principiul emergenței suprastatului și deci a unei subordonări a popoarelor față de puterea banului (o subordine zidită din materia numită insensibilitate și deci din fizionomia singurății), vorbim despre un *neoimperialism plutocratic, despre o plutocrație mondială. A doua trăsătură a neoimperialismului este tendința elitelor locale spre „subalternizare” (Grosfoguel) față de o elită dominantă din care-și fac scut amăgitor în fața multiplelor amenințări care vin de la cei săraci, de la cei umiliți, de la dezordini, adică dinspre curentul anarhic. De aceea, noii președinți din societățile sau statele periferiale ale sistemului neoimperialist nu mai au, nici pentru ei, nici pentru popoarele lor, suveranitate; ei sunt complet obedienți, subalternizați față de marile metropole și față de cei puternici din statele metropolitane, ori din clasa funcționarilor marii finanțe, ori în fața șefilor din umbră ai marilor corporații, deopotrivă economice și ideologice” [1, p.16].*

Cum rezultă din expunerea lui Bădescu, elementul comun al celor două tipuri de neoimperialism ține de faptul că ele au fost puse în aplicare de „exponenții revoluționarismului, un curent care a pus stăpânire pe mentalul veacului al XIX-lea [cu toate că cele două revoluții care au dat tonul s-au produs la sfârșitul secolului XVIII: cea americană în 1776 (soldată cu declararea independenței), iar cea franceză în 1789 – notă A.L.] redefinind ideile de libertate, dreptate, în afară și fără de Dumnezeu, fără tradiții, fără de «vechile amintiri». Noul imperialism s-a născut într-un asemenea *mediu spiritual* (devenindu-i principalul vehicul) fiindcă cei fără de memorie, cei fără de credința în Dumnezeu, cei fără de conștiința istoriei lor pot fi supuși, dominați, subalternizați fără dificultate” [1, p.19]. Ambele tipuri de neoimperialism poartă un caracter antropocentric, opus teocentrismului omului tradițional. De fapt, tranziția de la societățile tradiționale la cele moderne – produsă în cele două tipuri de societăți – a însemnat diminuarea religiozității, iar cu aceasta – și diminuarea moralității, ceea ce a produs corupție și alte manifestări degradante. Concluzionând, Bădescu a definit conceptul abordat astfel: „*neoimperialismul este acea formă de putere globală care-și extrage forța din decapitalizarea economică, intelectuală (culturală) și strategică a popoarelor, în speță a statelor naționale. Neo-imperiile sunt puternice acolo unde popoarele sunt slăbite (citește: decapitalizate) cultural/spiritual, economic și strategic*” [1, p.30].

În ceea ce privește tipologia neoimperialismelor, Bădescu mai propune clasificarea: neoimperialism politic și neoimperialism economic. Se poate deduce că neoimperialismul politic este strâns legat de cel ideologic, pe când neoimperialismul economic este strâns legat de cel plutocratic. Totuși, chiar și imperialismul plutocratic sau economic are bine dezvoltată componenta ideologică, concretizată în așa-zisa corectitudine politică: un set de norme pe care imperiile tind să le impună statelor asupra cărora vor să domine și care pot intra în conflict cu cutumele – tradițiile din acele state (de exemplu, afișarea orientării sexuale netradiționale, acceptarea căsătoriilor dintre persoane de același sex și permisiunea de a adopta copii). Totuși, întrucât neoimperialismul de tip ideologic (clasic – adică, marxist) pare să fi suferit o înfrângere clară prin dispariția URSS (China este în prezent un stat cu vocație mai degrabă naționalistă decât cu una imperialistă de tip ideologic), rezultă că neoimperialismul de tip plutocratic (sau economic) este cel care proliferază în perioada actuală. „*Puterile economice neoimperialiste sunt cele care au reușit să acumuleze capitaluri strategice (metale prețioase, acțiuni, obligațiuni, titluri asupra unor proprietăți ale solului și ale subsolului etc.). Neoimperialismul economic, adică neoimperialismul de fază terțiară, s-a născut odată cu apariția piețelor capitalurilor strategice. Războaiele noi sunt legate de lupta marilor puteri pentru acapararea controlului pe piețele capitalurilor strategice: controlul pieței fondurilor de investiții suverane (fonduri de avuție suverane)*” [1, p.31].

Așadar, se poate afirma că un stat care formal este suveran (și este prezent ca atare pe harta politică a lumii), poate constitui o colonie a unor corporații transnaționale, cu sediul central într-o metropolă neoimperială, în condițiile în care și-a pierdut controlul asupra fondului suveran de avuție (în cazul unui stat cu o economie ca cea a Republicii Moldova acest fond vizează: sistemul bancar, aeroporturi și căi ferate, pământurile arabile, întreprinderi cu producție competitivă, deci exportatoare, cum sunt cele vinicole: Cricova, Mileștii Mici ș.a.). Neoimperialismul constă tocmai în încercarea de a intra în posesia activelor *fondurilor suverane de avuție* (sovereign wealth fund) sau de investiție, cum sună traducerea în română, în acest sens purtându-se bătălii între principalele corporații transnaționale, dar care își au sediul central într-o metropolă (există corporații americane, germane, rusești ș.a.). Acele state care și-au pierdut controlul asupra bogățiilor sale (de exemplu, țări din Africa: controlul asupra bogățiilor subsolului), și-au pierdut „orice șansă de a se afla pe piețele strategice și astfel a început lungul proces de periferializare” [1, 32].

Nu în ultimul rând trebuie menționat că în condițiile proliferării unui neoimperialism plutocratic de către corporațiile transnaționale cu sediul în state occidentale, de rând cu promovarea intereselor sale economice prin cumpărarea de active (bănci, întreprinderi) în statele din spațiul ex-sovietic, Federația Rusă recurge și la metode ale imperialismului clasic, care părea de domeniul exclusiv al trecutului. Doctrina „lumii ruse”, respectiv a „adunării teritoriilor” este discutată de unii cercetători din comunitatea științifică rusă și internațională, mai ales în contextul anexării în martie 2014 de către Rusia a Crimeii și în contextul luptelor din estul Ucrainei (regiunile Lugansk și Donețk, care constituie regiunea denumită Donbas). Evenimentele din 1990-1992 din zona nistreană a Republicii Moldova capătă o valoare deosebită, căci în Donbas pare să fie repetat scenariul din zona nistreană. În lumina acțiunilor Federației Ruse se poate conchide că în prezent pot fi observate două tipuri de imperialism:

- 1) clasic – practicat de Rusia;
- 2) plutocratic – practicat în Occident (în primul rând de Rusia).

### Concluzii

Există concepte cu valențe (însușiri, posibilități de dezvoltare) de importanță deosebită legate de tema beneficiilor și costurilor cedării suveranității în contextul proceselor de integrare, pe fundalul evoluției spațiilor geopolitice la etapa contemporană: interese naționale, imperii noi, neoimperialism, fond suveran de avuție ș.a. Examinând toate aceste concepte din perspectiva acțiunilor din prezent ale Republicii Moldova în contextul evoluției spațiilor geopolitice, respectiv ale integrării sale europene, se poate concluziona: 1) integrarea statului moldovenesc într-un spațiu geopolitic trebuie să se facă de către autorități prin păstrarea *fondului suveran de avuție* (sistemul bancar, pământurile arabile, aeroporturile și căile ferate, întreprinderile de distribuție și de tranzitare a gazului și a energiei electrice, întreprinderile exportatoare de vinuri ș.a.) – fie în proprietatea statului (de ex., rețelele de transportare a gazului care tranzitează spre Balcani), fie în proprietatea unor agenți economici privați cu statut de persoane juridice autohtone, respectiv cu capital majoritar din Republica Moldova; 2) autoritățile moldovenești trebuie să acționeze, în contextul proceselor de integrare, în vederea păstrării și sporirii fondului suveran de avuție – acesta trebuie să fie criteriul bunei integrări (creșterea PIB-ului, o balanță de plăți pozitivă); autoritățile trebuie să opteze pentru acel grad de integrare care va servi acest scop; 3) integrarea (în cazul Republicii Moldova: europeană) în niciun caz nu trebuie făcută cu prețul pierderii de către stat (sau agenții economici autohtoni) a activelor fondului suveran de avuție în favoarea corporațiilor (sau „investitorilor”) dintr-un spațiu geopolitic sau din celălalt. Statutul de independență al unui stat este real atunci când un stat dispune de fondul său de avuție (pentru aceasta este nevoie: 1) să existe un asemenea fond, 2) statul, agenții economici autohtoni – să-l controleze, iar cadrul legislativ în materie de impozitare să canalizeze o parte cât mai mare din profituri în bugetul de stat, din care să poată fi oferite salarii decente bugetarilor și venituri decente diferitelor categorii sociale: pensionari, mame cu copii mici, șomeri ș.a.). Altminteri, independența unui stat este iluzorie, în pofida faptului că formal un asemenea stat figurează pe harta politică a lumii.

### Bibliografie:

1. BĂDESCU, I., DUMITRESCU, L., DUMITRAȘCU, V. *Geopolitica noului imperialism*. București: Mica Valahie, 2010. 414 p.
2. CHIRCĂ, S.I. *Basarabie! Libertatea și progresul vin de peste Prut*. Chișinău: ARC, 2012. 228 p.
3. CIOROIANU, A. *Geopolitica Matrioșkăi. Rusia postsovietică în noua ordine mondială*. București: Curtea Veche, 2009. 392 p.
4. *Geopolitica – teorii, concepte, specific. Ce este geopolitica?*<http://www.universulromanesc.com/ginta/threads/489-Geopolitica-teorii-concepte-specific-Ce-este-geopolitica>, accesat: 4.06.2014.
5. *Despre suveranitate, artificialitate și alte întrebări. În dialog cu Vasile Ernu*, <http://platzforma.md/?p=1217>, accesat: 4.06.2014.
6. SEREBRIAN, O. *Dicționar de Geopolitică*. Iași: Polirom, 2006. 342 p.

Prezentat la 10.09.2014